

Den nye folkeskolelov dræber menneskelige fællesskaber

Den sociologiske systemtænkning, som undervisningsministeren hylder, ser skolen som en maskine og børnene som konstruktioner

Af Lærke Grandjean

Hvis det står til folkeskolelærerne, så er regeringen dømt ude, viser aktuelle meningsmålinger. "Antorini er uden for pædagogisk rækkevidde", sådan lyder én af kommentarerne i læserdebatten til de netop offentliggjorte meningsmålinger.

Grundantagelsen bag den nye folkeskolelov er, at økonomiske og strukturalistiske systemer bestemmer over mennesker. Asger Baunsbak-Jensen, tidligere MF for Det Radikale Venstre, anklager i sin nyudgivne pamflet *Sidste udkald – kampskrift for folkeskolen* politikerne for ikke åbent og ærligt at ville tage den demokratiske diskussion om formålet med og indholdet i den danske folkeskole. Tavsheden dækker over, at politikerne er blevet opportuniste og kan se fordelene i at lade økonomi og new public management være styrende for skolens indhold og målsætning. For som det hedder i bogen: "Staten er blevet en koncern med 5,5 millioner medarbejdere (...) Det er denne stat, der laver skole. Modellen er, at den skal danne børn og unge til arbejdsmarkedet. Hvem skal indføre eleverne i kultur, religion og historie, når de fag hører til fællesskaber, som er døde?"

Tilsvarende spørgsmål om kultur og dannelse blev i foråret vedholdende stillet på møder, konferencer, høringer og i talrige avisartikler, men ingen kunne råbe politikerne op. Politikerne ønskede ganske enkelt ikke at tage diskussionen om deres prioritering af målbare, arbejdsrettede læringskompetencer – for de havde allerede enerådende bestemt, at formålet for folkeskolen er at uddanne og kvalificere til én eneste ting: arbejdsmarkedet.

Men pointen er, at man *hverken* skaber arbejdsmarkedsorienterede løft *eller* kulturel dannelse ved at fokusere på systematiske tests og målinger. For som Thomas Aastrup Rømer udtrykker det "hvis pædagogik kun er tvang, altså læring i overensstemmelse med en på forhånd etableret form, så fryser samfundet til".

Samfundet er ved at få forfrysninger, fordi skolens formål begrænses til tests, målinger og arbejdsmarkedstilpasning. Det er forståeligt, at lærernes manglende tiltro til regeringens dømmekraft og folkeskolelovens troværdighed viser sig i styrtdykkende meningsmålinger. Der er ved at rejse sig et gedigent oprør fra det uddannelsesmæssige bagland. Hvad er det egentlig for analyser regeringen bygger deres politik på?

Hvis man følger i undervisningsministerens, Christine Antorinis, holdningsmæssige fodspor (via artikler og bøger), så verificerer hun sin politik i referencer til Henrik Dahl og Lars Qvortrup, som (sammen med professor i pædagogik Jens Rasmussen) er tilhængere af den såkaldte systemteoretiske konstruktivisme, der baserer sig på tyskeren Niklas Luhmanns sociologi.

Verden er uden mening – mennesker er funktioner i systemer

Da Niklas Luhmann er tysker og født i 1927, nåede han lige at gøre tjeneste i det tyske Luftwaffen. Han blev i 1945 taget til fange af amerikanerne. Det første han oplevede efter tilfangetagelsen var, at amerikanerne stjal hans ur og gennembankede ham. I den forbindelse fortæller Luhmann en lille historie, der principielt kan siges at være afgørende for hans tilgang til sit arbejde – og er grunden til, at han blev systemteoretiker. Historien lyder: "Snart stod det klart for mig, at man ikke kan inndelege politiske regimer i gode og onde, men at man må bedømme dem i deres begrænsede virkelighed. Dermed vil jeg naturligvis ikke sige, at jeg betragter nazi-epoken og tiden efter 1945 som to alen ud af ét stykke, men efter 1945 var jeg ganske enkelt skuffet". Denne skuffelse kan mærkes i Niklas Luhmanns systemteori, hvor verden som sådan er tom og meningsløs. Der er ikke noget fundament, og samfundet består af en masse forskellige funktionssystemer med hver sin særlige logik – de er som lukkede maskinsystemer, der ikke kan komme i kontakt med hinanden.

Ifølge den systemteoretiske tænkning kan man kun iagttage og drage forskelle, og på ingen måde inddrage normative bedømmelser. Når der træffes en eller anden beslutning i fx uddannelsessystemet, så kunne der nøjagtigt lige så godt være truffet en hvilken som helst anden beslutning. Teorien implicerer ingen idealer, ingen værdier,

ingen holdninger, og Luhmanns forståelse af, hvad mening er, er helt uden illusioner om humanisme og mening i en dybere forstand. Luhmann forklarer simpelthen mening som håndtering af kompleksitet.

Menneskesynet er svært at få øje på, for det hele foregår i systemer. Mennesker er mere funktioner, strukturer og konstruktioner end egentlige personer, som reelt kan fortælle hinanden noget om verden eller om samfundet.

Systemteoretisk pædagogik passer som fod i hose til konkurrencestaten

Man kan umiddelbart undre sig over, at Niklas Luhmanns systemteori har fået så stor en udbredelse, i den ellers store mangfoldighed af (pædagogiske) teorier, at den er blevet selve det analytiske fundamentet for den nye folkeskolelov. Men det giver god mening ud fra Luhmanns systemiske konstruktioner at konstruere en pædagogik med fokus på måling og kontrol af systemerne. En sådan konstruktion af pædagogik opstiller en række meget faste metoder og teknikker, således at man kan evaluere og kontrollere, om læringseffektiviteten giver tilfredsstillende arbejdsmarkedskompetencer.

På den måde passer Luhmanns systemteori som fod i hose til Konkurrencestaten, som er helt anderledes end velfærdsstaten. Konkurrencestaten mobiliserer aktivt befolkningen til at deltage i den globale konkurrence. I lyset heraf mobiliseres folkeskolen til at blive en "koncern", der, med Ove K. Pedersens udtryk, producerer "soldater" til nationernes konkurrence. De menneskelige fællesskaber og det fælles dannende indhold (med fokus på kultur, historie, religion, filosofi og en demokratisk samfundsforståelse), som i velfærdsstaten var et *must*, er ganske enkelt *yt* i konkurrencestaten.

Der er dog væsentlige grunde til at stille kritiske spørgsmål ved den grundlæggende antagelse, at både samfund og uddannelse nødvendigvis skal underlægges strukturalistiske og økonomiske systemer. For vel skal børnene og det fremtidige samfund klare sig i den globale konkurrence, men pointen er, at hvis skolen fortsat fokuserer så ensidigt på målinger og tests som nu, så ender vi som en provins i Kina, dvs. som små soldater, der ikke kan tænke selv. Kreativitet, selvstændighed, evnen til at forstå sig selv og andre og at kunne indgå i demokratiske diskussioner er fuldstændig afgørende elementer, når man skal klare sig såvel i international konkurrence som i livet som sådan. Denne grundantagelse fører den internationale uddannelsesforsker Gert Biesta til at påpege nødvendigheden af at drøfte det helt afgørende spørgsmål: Hvad er uddannelse til for? Gert Biesta peger på, at for at få en kvalificeret og demokratisk diskussion af dette spørgsmål, må man ikke nøjes med at ensidigt at fokusere på tests og målinger i det, som han kalder "målingens tidsalder". Det er ikke nok. Man må analysere og diskutere den alt-igennem-trængende økonomiske rationalediskurs, der som en steppebrand har bredt sig fra det frie liberale erhvervsmarked til det offentlige, herunder til den pædagogiske uddannelsesverden. Man må genoplive diskussionen om etik, politik og demokrati, for kun derved kan der igen pustes liv i de menneskelige fællesskaber.

Lærke Grandjean er voksenunderviser.

Tilknyttet uddannelsestænkertanken SOPHIA